

→ **Componist**
Joep Franssens.
FOTO KEES VAN
DE VEEN/HH

Muziek Voor een componist telt alleen het muzikale belang

Etudes voor de eeuwigheid

Joep Franssens is begonnen aan wat een reeks van piano-etudes moet worden. De première is tijdens het Minimal Music Festival. 'Er wordt in dit land te veel gecomponeerd en te weinig gereviseerd.'

Erik Voermans
AMSTERDAM

Czerny schreef ze, Chopin ook, net als Liszt, Debussy, Skrjabin, Rachmaninoff en Ligeti. De rij met componisten die ooit piano-etudes componeerden is eindeloos. En er is er weer een beetje bijgekomen. Joep Franssens. Hij had wel even bedenktijd nodig.

"Net zoals bij mijn pianoconcert, dat ik alleen kon schrijven als het geen standaardstuk zou worden waarin de piano wedijvert met het orkest, wilde ik alleen etudes schrijven als dat op mijn voorwaarden kon. Het moesten dus etudes met een muzikaal en niet een technisch uitgangspunt worden. Bij Bach vind je een volmaakte eenheid tussen de techniek en de inhoud. Zo iets wilde ik ook. Bij een stuk als *La campanella* van Liszt draait het alleen nog maar om de vingervaardigheid."

Hij wilde zijn standpunt zo scherp mogelijk formuleren door een heel langzame etude te schrijven, 'met heel weinig, heel mooie noten'. "Toch staan er in die etudes ook technische

dingen centraal, maar die heb ik niet a priori bedacht. Ze zijn het resultaat van mijn intuïtie, waar ik in hoge mate op vertrouw. Een belangrijke techniek is wat ik noem 'het dynamisch decor'. Daarbij bevindt de muziek zich tegelijkertijd op twee verschillende dynamische niveaus. Dat zit trouwens ook al in mijn stuk *Winterchild*, waarin de buitenstemmen piano zijn en de binnenstemmen *pianississimo*, vier *p*'s. Daardoor ontstaat een diepte in de klank die ik van een betoverende schoonheid vind."

Première

Tot nu heeft Franssens drie etudes geschreven, voor pianist Ralph van Raat, die deze zondag op het Minimal Music Festival in première gaat brengen.

"Ik heb nog wel een tijdje in de weerstandsfase gezeten om ze 'etudes' te noemen, maar uiteindelijk heb ik me erbij neergelegd. Ralph heeft me zelfs om een boek met etudes gevraagd, dus misschien worden het er uiteindelijk wel twaalf of vierentwintig."

Franssens heeft naar eigen zeggen 'een enorme boost' gekregen van dit project, niet in de laatste plaats omdat Van Raat de etudes 'alleen dit jaar al een stuk of tien keer gaat spelen'. Uitgevoerd worden laadt zijn batterij op en dat is

maar goed ook, want de laatste jaren waren er scheuren aan het ontstaan in zijn motivatie om te componeren. Zo makkelijk hebben componisten die van hun muziek willen leven het in Nederland namelijk niet. "Die sores rond dat Nederlandse muziekleven, waarin het overall over gaat, behalve over de muziek zelf, begon me zo tegen te staan, dat ik op een gegeven moment dacht, waar zou ik me nog druk over ma-

'Als jonge componist neem je nog genoeg met een scheve deur, met 35 jaar ervaring niet meer'

ken? Terwijl ik me altijd had voorgenomen tot mijn laatste snik te blijven componeren."

Zijn kritiek heeft te maken met de infrastructuur. "Daarin draait het om premières, premières, premières, terwijl elke componist je kan vertellen dat een nieuw stuk bij een eerste uitvoering vaak, zo niet altijd, nog helemaal niet zo goed is als het kan zijn. De minst aantrekkelijke uitvoering, daar moeten we het dus mee doen. Wat voor zin heeft dat? Niet omdat het orkest zijn best niet doet, maar omdat je, zoals Otto Ketting al in de jaren tachtig zei, er rekening mee moet houden dat een gemiddeld orkestwerk vijf keer hernomen moet worden voordat je echt kunt zeggen dat het helemaal af is. En er moet tijd zitten tussen die hernemingen, want een componist heeft tijd nodig zich tussen podium en schrijftafel te bewegen."

"Tegenwoordig krijgt zo'n stuk niet eens één herkansing meer. Je hebt de première en *that's it*." Er zijn van hem maar twee grote werken vaak genoeg gespeeld om alle fouten eruit te halen. "Afgelopen vijftien jaar is acht jaar opgegaan aan mijn pianoconcert van een half uur en mijn orkesttweeluik *Bridge of Dawn* van 75 minuten, en van geen van beide heb ik een representatieve opname, goed genoeg voor een cd."

Geen bewustwording

Dat is opnieuw het gevolg, zegt Franssens, van de infrastructuur, die geen enkel muzikaal belang dient. Dat muzikale belang is het enige wat telt voor een componist. "Je bent een ambachtsman. Je wilt, bij wijze van analogie, dat een deur mooi recht in de spijning zit en goed sluit. Als jonge componist neem je nog wel genoeg met een scheve deur, maar als je 35 jaar bezig bent, heb je daar geen zin meer in. Bij heel weinig programmeurs bespeur ik dit besef."

"Er wordt, zoals opnieuw Otto Ketting zei, in dit land veel te veel gecomponeerd en veel te weinig gereviseerd. En ik zie nog niet het begin van een bewustwording, dat is het ergste. Daarom schrijf ik nu stukken als *de Etudes*, werken in kleine bezettingen, omdat ik dan tenminste de reële verwachting mag koesteren dat ze vaak gespeeld gaan worden."

Etudes van Joep Franssens, zondag 5 april om 11 uur in het Muziekgebouw, als onderdeel van het Minimal Music Festival dat tot en met 7 april duurt.